



สรุป อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพครูสังคัมศึกษา" มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหาสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของครูสังคัมศึกษา และ ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถภาพครูสังคัมศึกษาของผู้ผลิตครูสังคัมศึกษา ผู้ใช้ครูสังคัมศึกษา และผู้ประเมินครูสังคัมศึกษา ตลอดจนเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถภาพครูสังคัมศึกษาระหว่างผู้ผลิตกับผู้ใช้ และศึกษานิเทศก์กับครูสังคัมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ตัวอย่างประชากร ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ผลิต ซึ่งได้แก่อาจารย์ที่สอนวิชาสังคัมศึกษาจากสถาบันผลิตครูจำนวน ๕๐ คน กลุ่มผู้ใช้ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ กับหัวหน้าหมวดวิชาสังคัมศึกษา จากโรงเรียนรัฐบาลในส่วนกลาง ๕๐ แห่ง จำนวน ๑๐๐ คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียน ๑๐ แห่ง จำนวน ๓๐๐ คน ส่วนกลุ่มสุดท้ายคือ กลุ่มผู้ประเมินและติดตามผล ซึ่งได้แก่ศึกษานิเทศก์สายสังคัมศึกษาจากทั่วประเทศจำนวน ๕๐ คน และครูสังคัมศึกษาจากโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลาง ๒๐ แห่ง จำนวน ๑๐๐ คน โดยสุ่มตัวอย่างประชากรทั้ง ๓ กลุ่มด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งพวก (Stratified Random Sampling)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถาม และรับคืนจากตัวอย่างประชากรด้วยตนเอง และทางไปรษณีย์ โดยส่งแบบสอบถามจำนวน ๖๐๐ ฉบับ ได้รับคืนมาจำนวน ๕๑๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๐๐ และคัดแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออกเพื่อนำมาใช้ในการวิจัยจำนวน ๔๗๓ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๘๓ ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งออกทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ ๑ ซึ่งเป็นสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกความถี่ และหาคร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปความเรียง ตอนที่ ๒ วิเคราะห์โดยการหาค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของตัวอย่างประชากรทุกกลุ่ม และเปรียบเทียบความแตกต่างในค่าความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพครูสังคัมศึกษาของผู้ผลิต กับผู้ใช้ และศึกษานิเทศก์กับครูสังคัมศึกษา โดยการทดสอบค่า t (t-test) และตอนที่ ๓ ซึ่งเป็นแบบปลายเปิด ผู้วิจัยได้ประมวลความคิดเห็นและเสนอในรูปความเรียง

สรุปผลการวิจัย

๑. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ ๖๓.๘๕ และเป็นเพศชาย ร้อยละ ๓๖.๑๕ มีอายุ ๔๑ ปี ขึ้นไป ร้อยละ ๓๘.๒๖ รองลงมามีอายุ ๓๑ - ๔๐ ปี ร้อยละ ๓๕.๑๒ มีวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษา ร้อยละ ๙๔.๙๙ รองลงมามีวุฒิปริญญาโททางการศึกษาร้อยละ ๑๒.๔๐ และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๘๙.๘๕ รองลงมามีประสบการณ์ในการทำงาน ๖ - ๑๐ ปี ร้อยละ ๒๘.๑๐

๒. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพครูสังคัมศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ครูสังคัมศึกษาควรมีสมรรถภาพทั้ง ๔ ด้านมาก คือ ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ ด้านการสอน และด้านมนุษยสัมพันธ์ ดังนี้

๒.๑ สมรรถภาพทางวิชาการ ทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้ เห็นว่าครูสังคัมศึกษาควรมีความรู้ในด้านสังคัมศาสตร์ในระดับมาก แต่ศึกษานิเทศก์และครูสังคัมศึกษา เห็นว่าควรมีในระดับมากที่สุด ในด้านความสามารถติดตามความเคลื่อนไหวของสังคัมนั้น ผู้ผลิต

ผู้ใช้ และครูสังคมนาเห็นด้วยในระดับมาก แต่ศึกษานิเทศก์เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มเห็นด้วยในระดับมากในเรื่องความสามารถที่จะวิเคราะห์ และเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้

ส่วนความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อให้บุคคลในสังคมนะลึกถึงบทบาทของตนนั้น ตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมาก แต่ผู้ใช้เห็นด้วยในระดับปานกลาง

๒.๒ สมรรถภาพทางวิชาชีพ ตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มเห็นด้วยในระดับมาก ว่าครูสังคมนาควรมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรมัธยมศึกษา และนำมาประยุกต์ใช้ได้ ผู้ผลิต ศึกษานิเทศก์ และครูสังคมนาเห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่า ครูสังคมนาควรเพิ่มพูนความรู้ให้ตนเองอยู่เสมอ แต่ผู้ใช้เห็นด้วยในระดับมาก ในเรื่องการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักคิดค้นและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ศึกษานิเทศก์เห็นด้วยในระดับมากที่สุด แต่ผู้ผลิต ผู้ใช้ และครูสังคมนาเห็นด้วยในระดับมาก ส่วนความเป็นครูที่ดีคือ มีความรับผิดชอบสูงนั้น ผู้ผลิต ผู้ใช้ และศึกษานิเทศก์เห็นด้วยในระดับมากที่สุด แต่ครูสังคมนาเห็นด้วยในระดับมาก

๒.๓ สมรรถภาพในการสอน ตัวอย่างประชากรทุกกลุ่ม เห็นด้วยในระดับมากกว่าครูควรปีสมรรถภาพในด้านการใช้สื่อ และจัดลำดับเนื้อหาวิชาก่อนหลังได้อย่างเหมาะสม จัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนและความแตกต่างระหว่างบุคคล กระตุ้นและสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้และเก็บอุปกรณ์ นำเหตุการณ์ปัจจุบันมาสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชา มีทักษะในการสรุปบทเรียน และปรับปรุงวิธีการให้ความรู้เสมอ

๒.๔ สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ ตัวอย่างประชากรทุกกลุ่ม เห็นด้วยในระดับมากกว่าครูสังคมนาควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีโดยยอมรับข้อบกพร่องของตนและผู้ใช้กับครูสังคมนาเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในเรื่องการติดต่อกับผู้ปกครองเสมอ แต่ผู้ผลิตกับศึกษานิเทศก์ เห็นด้วยในระดับมาก

๓. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ผลิต กับผู้ใช้ และศึกษานิเทศก์กับครูสังคัมศึกษา พบว่าผู้ผลิตกับผู้ใช้มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในด้านความรู้ ความเข้าใจ ในหลักสูตร ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน การนำความรู้ไปบริการชุมชน การส่งเสริมให้ ผู้เรียนพัฒนาตนเอง ความสามารถในการเขียนและใช้แผนการสอน ความสามารถในการ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน การใช้เทคนิคในการสอน การผลิตและใช้สื่อการ สอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ส่วนศึกษานิเทศก์และครูสังคัมศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในด้าน การมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน การนำความรู้ไปบริการประชาชน ความก้าวหน้าทาง วิชาการ การส่งเสริมให้ ผู้เรียนพัฒนาตนเอง ความเป็นครูที่ดี ความสามารถในการจัด กิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน การใช้เทคนิคในการสอน การผลิตและใช้สื่อการสอน การใช้จิตวิทยาในการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

สรุปได้ว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพครูสังคัมศึกษา ของผู้ผลิต กับ ผู้ใช้ และศึกษานิเทศก์กับครูสังคัมศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ ซึ่ง เป็นไปตามสมมุติฐานที่กึ่งไว้ทั้ง ๒ ข้อ

๔. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่างประชากรเกี่ยวกับสมรรถภาพครูสังคัมศึกษา สรุปได้ว่า ครูสังคัมศึกษาควรเป็นผู้นำที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความ รอบตัวกว้างขวาง เข้าใจความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อมของผู้เรียน เพื่อนำมาปรับปรุง การเรียนการสอน ยึดหยุ่นเนื้อหาวิชาที่สอนให้สอดคล้องกับสังคม พுகจากคลองแคลวเสียดัง พังชัต เป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน มีสุขภาพดี ทั้งร่างกาย และจิตใจ เข้าใจปัญหา และความต้องการของเด็ก ไม่ลำเอียงและไม่เข้มงวดกับนักเรียนมากเกินไป

อภิปรายผลการวิจัย

๑. จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากกว่าครูสังคมนศึกษาควรมีสมรรถภาพทั้ง ๔ ด้านคือ สมรรถภาพด้านวิชาการ สมรรถภาพด้านวิชาชีพ สมรรถภาพด้านการสอน และสมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของจรรยา คุณมี^๑ ที่เสนอว่าครูสังคมนศึกษาที่มีสมรรถภาพสูง ควรจะมีคุณลักษณะส่วนบุคคล คุณลักษณะความสามารถทางวิชาการ คุณสมบัติทางวิชาชีพ และคุณสมบัตินี้เกี่ยวกับความรู้ทั่วไป นอกจากนี้ บุญถิ่น อัครถาวร^๒ ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่พึงปรารถนาไว้ว่า ครูควรมีความสามารถในกลวิธีในการสอน สามารถถ่ายทอดความรู้ และวิธีทางแห่งปัญญา และอบรมชักนำเด็กไปสู่หนทางที่ค้ำงาม

๒. จากผลการวิจัยพบว่าในค่านสมรรถภาพทางวิชาการนั้น ศึกษานิเทศก์และครูสังคมนศึกษาเห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่าครูสังคมนศึกษา ควรมีความรู้ในค่านสังคมศาสตร์ ส่วนผู้ผลิตและผู้ใช้เห็นด้วยในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แมคเลนดอน (McLendon)^๓ ที่ว่า "ครูสังคมนศึกษาควรมีความรู้พื้นฐานในค่านสังคมศาสตร์อย่างลึกซึ้ง และมากพอที่จะนำไปสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ตนสอน และทันต่อสภาพเหตุการณ์ของโลก"

^๑ จรรยา คุณมี, วิทยาสาร, หน้า ๑๓ - ๑๔.

^๒ บุญถิ่น อัครถาวร, "แนวนโยบายการผลิตครูในอนาคต," เอกสารการนิเทศการศึกษา, หน้า ๔๕๓.

^๓ Jonathan C. McLendon, Social Studies in Secondary Education,

การศึกษาจะต้องขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูที่มีความรู้ลึกซึ้งเพียงใด เพราะพื้นฐานทางการศึกษาจะมีผลต่อการเตรียมบทเรียน และเทคนิคในการสอนของครู ความรู้ในด้านสังคมศาสตร์กว้างขวางมาก และเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ดังนั้นครูจึงควรมีความรู้ในเนื้อหาวิชาแน่นอนหนาพอ และสามารถนำวิชาที่ตนสอนไปสัมพันธ์กับวิชาอื่นได้ควย

ผลการวิจัยยังพบว่า ครูควรจะมีทักษะในด้านการศึกษาตามความเคลื่อนไหวของสังคมมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ แมคเลนดอน (McLendon)^๑ ที่ว่า ครูสังคมศึกษาควรจะมีสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และ Jarvis น้อยแสงศรี^๒ ได้วิจัย พบว่า ครูควรระมัดระวังการนำเหตุการณ์ปัจจุบันมาสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชา

๓. จากผลการวิจัยพบว่าในด้านสมรรถภาพทางวิชาชีพนั้น กลุ่มตัวอย่างประชากร ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในด้านความเป็นครูที่ดีในระดับมากที่สุด คือ ศึกษาในเทศก ผู้ผลิต และผู้ใช้ เห็นควยในระดับมากที่สุดว่าครูสังคมศึกษาต้องมีความรับผิดชอบสูง ผู้ใช้เห็นควยมากที่สุดในเรื่องความอดทนและความยุติธรรม ครูสังคมศึกษาเห็นควยมากที่สุดในเรื่องความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม ซึ่งไปสอดคล้องกับควยภักดีของนักเรียน ในงานวิจัยของ เจลีย์ว มูรีภักดี และคณะ^๓ ที่พบว่าครูที่นักเรียนชอบมากที่สุดคือครูที่ตั้งใจ

^๑ Jonathan C. McLendon, Social Studies in Secondary Education p. 514.

^๒ Jarvis น้อยแสงศรี, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามในภาคการศึกษา ๕"

^๓ เจลีย์ว มูรีภักดี และคณะ, ลักษณะของครูที่ดี, หน้า ๓๕๗.

สอน มีความรับผิดชอบ เข้าใจและเป็นกันเองกับนักเรียน ยุติธรรม ตรงต่อเวลา เสียสละ มีเมตตาธรรม ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ เห็นแก่ตัว และประจบสอพลอ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นอมจิตต์ สุสุวรรณ^๑ ที่พบว่านักการศึกษาและบุคคลทั่วไปเห็นว่าครูสังคมนักศึกษามีคุณธรรมนิยม ๔ หมวด คือ จริยธรรม คุณธรรม ทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู และน้ำใจครู

การที่กลุ่มตัวอย่างประชากรให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นครูที่ดีในระดับมากที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะความเชื่อในวัฒนธรรมไทยที่ว่าครูเป็นบุคคลที่ควรแก่การยกย่องเคารพนับถือ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก สุรชาติ สังขรุ่ง^๒ ได้เสนอแนวคิดว่าคนที่จะมีอาชีพครูนั้น ควรจะต้องมีลักษณะพิเศษทั้งความรู้ และคุณธรรมเหนือกว่าคนอื่น ทั้งนี้ บรรจง สุสกุลชาติ^๓ ได้อธิบายว่าลักษณะพิเศษของครูนั้นควรจะมี ความอดทน ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ฯลฯ และเนื่องจากไทยเป็นประเทศพุทธศาสนา ซึ่งยกย่องการเป็นครูว่าเป็นอาชีพที่ใฝ่เกียรติเป็นอย่างยิ่ง ดังกล่าวของท่าน พุทธทาสภิกขุที่ว่า

ครูคือผู้นำทางวิญญาณ หรือยกสถานะของมนุษย์ให้ขึ้นอยู่ในฐานะที่นำทวมไม่ไกล และเป็นปรนนิบัติบุคคลที่พึงของสัตว์ทั้งหลายไปจนพนวิสัยที่ใครจะมาเป็นนายจางใด เป็นอาชีพที่ประเสริฐสุด จนไม่อาจเป็นสะพานหรือเรือจ้างให้แก่อาชีพอื่น เป็นอัมบริโลกสิ่งทั้งปวงอยู่ในฐานะเครื่องสักการบูชาไม่ใ้รับเงินเดือนไม่ใ้รับจ้าง^๔

^๑ นอมจิตต์ สุสุวรรณ, "คุณธรรมนิยมของครูสังคมนักมา."

^๒ สุรชาติ สังขรุ่ง, "การเลือกครูที่ดีให้สังคม," วิทยาสาร ๑๑ (มิถุนายน ๒๕๒๖) ๒๐ - ๒๑.

^๓ บรรจง สุสกุลชาติ, "Teaching Spirit" ครูปริทัศน์ หน้า ๔๘.

^๔ พุทธทาสภิกขุ, "อุดมคติของครูตามทัศนะทางฝ่ายพุทธศาสนา," ศึกษาศาสตรปริทัศน์ ๑ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๒๑): ๑๐.

อย่างไรก็ตาม ครูก็คือบุคคลธรรมดาที่ต้องเผชิญกับปัญหาหลาย ๆ ด้าน ทั้งนี้ สถานภาพทางเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดสำหรับครู ทำให้ครูต้องดิ้นรนต่อสู้กับการดำรงชีวิต การคาดหวังในเรื่องความเป็นครูที่ดีนั้น จึงควรจะขึ้นอยู่กับความเป็นจริงของสภาพสังคม คอยว่าสังคมได้ให้ความยุติธรรมแก่อาชีพครูมากน้อยเพียงใด

ความคิดเห็นของผู้ผลิตกับผู้บริโภคเกี่ยวกับสมรรถภาพทางวิชาชีพในด้านการเพิ่มพูนความรู้ให้ตนเองอยู่เสมอ แตกต่างกันอย่างแฉ่งไม่มากนัก คือผู้ผลิตเห็นควมมากที่สุด แต่ผู้ใช้เห็นควมมาก ทั้ง ๆ ที่น่าจะสอดคล้องกัน อาจเป็นเพราะผู้ใช้ไม่เข้าใจความสำคัญของการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมไม่ว่าจะอยู่ในรูปของการค้นคว้าอ่านหนังสือจากห้องสมุดหรือการลาไปศึกษาต่อเพิ่มเติม ทั้งนี้เพราะผู้บริหารจะไม่อยากเสียกำลังคนในกรณีลาไปศึกษาต่อ เพราะทางกระทรวงไม่รับผิดชอบต่อการบรรจุบุคลากรทดแทนอัตรากำลังที่เสียไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามต่างจังหวัดนั้น โอกาสที่ครูจะหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในด้านการศึกษาต่อ การอบรม การสัมมนา หรือการประชุมปฏิบัติการนั้น มีน้อยมาก เพราะมีปัญหาในด้านการเงินทาง และงบประมาณ จึงเป็นที่มาของความคุณภาพของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนตามภูมิภาคจะได้รับผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด

๘. จากผลการวิจัยพบว่า ในด้านสมรรถภาพในการสอนนั้น กลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า ครูสังคมศึกษาคควรมีสมรรถภาพด้านต่อไปนี้ ในระดับมาก คือ การจัดลำดับ เนื้อหาวิชาก่อนหลังได้เหมาะสม การนำเหตุการณ์ปัจจุบันมาสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชา การมีทักษะในการสรุปบทเรียน และปรับปรุงวิธีการให้ความรู้อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภรณ์ จงสืบทันท์^๑ ที่ว่าครูสังคมศึกษาคควรมีเนื้อหาความรู้แม่นยำ เรียงลำดับเนื้อหาได้เหมาะสมและสามารถสอนเหตุการณ์ปัจจุบันได้เข้าใจอย่างถูกต้อง และสอนโดยใช้เทคนิควิธีการสอนแบบใหม่ ๆ หลาย ๆ วิธี

^๑ สุภรณ์ จงสืบทันท์, "การผลิตและการใช้ครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา," หน้า ๑๑๐.

เจดีย์ว บุรีรักษ์ และคณะ^๑ ได้ทำการวิจัย พบว่าหน้าที่สำคัญที่สุดของครู คือ การสอน และอบรมนักเรียนให้มีความประพฤติดี ครูที่สอนดีนั้นต้องรู้จักใช้ความรู้ของตน เพื่อการพัฒนาความรู้ของเด็ก และสามารถช่วยสร้างสรรค์รูปแบบปัญหา โดยอย่างแท้จริง ทั้งนี้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนครูควรมีทักษะในการเรียบเรียงเนื้อหาวิชาตามลำดับความยากง่าย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ และเกิดความคิดรวบยอดขึ้น (Concept) ซึ่งตรงกับแนวคิดของ เวย์แกนด์ (Weigand)^๒ ที่ว่า ครูควรสอนอย่างมีลำดับชั้น

วิชาสังคมศึกษามีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคมตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ครูสังคมศึกษาจึงต้องทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะนำเรื่องเหล่านั้นมาสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชา มิฉะนั้นวิชาสังคมศึกษาจะเป็นวิชาที่มีแต่เรื่องราวในอดีต และในกรณีที่ครูสอนวิชาอื่นไม่รู้ว่า ขณะนี้มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง ทำไมจึงเกิด ก็ไม่เป็นที่น่าตำหนิเท่าใด แต่ถาครูสังคมศึกษาไม่รู้เรื่อง นับว่าเป็นข้อบกพร่องอย่างมาก เด็กจะขาดความศรัทธาในตัวครูทันที

ในแต่ละชั่วโมงของการเรียนการสอน ครูควรจะหาวิธีให้นักเรียนช่วยกันสรุปความรู้ที่ได้รับในชั่วโมงนั้น ไม่ใช่ครูสอนแล้วสรุปให้นักเรียนเอง เพราะการที่นักเรียนสรุปแต่ละบทเรียนนั้นเป็นการแสดงว่านักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด และครูควรจะมีการประเมินผลตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงวิธีการให้ความรู้ให้ดียิ่งขึ้น ครูไม่ควรใช้วิธีการสอนแบบเดี่ยวโดยตลอด ควรจะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ โดยดูความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จอห์น เวอร์นอน อาวิลลา (John Vernon Avila)^๓ ที่ได้ทำการวิจัยแบบทดลองพบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองที่มี

^๑ เจดีย์ว บุรีรักษ์ และคณะ, ลักษณะของครูที่ดี, หน้า ๓๕๗.

^๒ James E. Weigand, Developing Teacher Competencies, p. 314.

^๓ John Vernon Avila, "The Effects of Selected....."

การสอนโดยครูที่มีสมรรถภาพจะมีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ที่กว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

ในการสอนนั้นครูควรใช้สื่อการสอนให้มากที่สุด เพราะจะช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของครูไปมาก ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้เร็วทั้งยังเป็นการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้มีความรับผิดชอบ รู้จักคนกว่า ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงมากที่สุด และเมื่อครูไม่สามารถมาสอนได้ ครูอาจมอบหมายให้ผู้เรียนเรียนจากสื่อการสอนที่เป็นชุดการสอนได้ โดยที่นักเรียนไม่ต้องเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์

๕. จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพในค่านิยมสัมพันธนั้น กลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่เห็นควยในระดับมาก ในเรื่องการยอมรับข้อบกพร่องของตน ความคุมอาจารย์ของตนเองได้ ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี และเสียสละเพื่อส่วนรวมตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สุวรรณ เนตยากร^๒ ในเรื่องลักษณะที่พึงปรารถนาของครูในระดับมัธยมศึกษาที่วาคูควรมีหน้าตาขี้มแย้มแจ่มใส รู้จักควบคุมอารมณ์ และจากงานวิจัยของ คีกุล กิตติหงษ์พิสุทธิ์^๓ พบว่า การที่ครูมีความสัมพันธ์ และความเข้าใจอันดีต่อเด็ก จะช่วยเพิ่มสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาศีลธรรมเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ เจมส์ อี เวย์แกนด์ (James E. Weigand)^๔ ได้กล่าววาคูสังคัมศึกษา ควรมีนุขสัมพันธ์ที่ดี เช่น เคารพ

^๑ สมศักดิ์ คงเที่ยง, "กระบวนการของหลักสูตร" หลักสูตรมัธยมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๕), หน้า ๓๗.

^๒ สุวรรณ เนตยากร, "ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับของเซตหน้า^๑ และลักษณะที่พึงปรารถนาของครูในระดับมัธยมศึกษา"

^๓ คีกุล กิตติหงษ์พิสุทธิ์, "ปัญหาการเรียนศีลธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนพณิชยการเจ้าพระยา"

^๔ James E. Weigand, Developing Teacher Competencies, p. 315.

ในคุณค่าของแต่ละบุคคล และร่วมมือในกิจการของชุมชน

โรงเรียนกับชุมชนไม่ควรแยกจากกัน ควรจะช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามความจำเป็น เพราะชุมชนต้องพึ่งโรงเรียน และโรงเรียนจะเจริญไปได้เร็วถ้าสามารถติดต่อและได้รับความสนับสนุนควยดีจากชุมชนนั้น ๆ ดังนั้นครูจึงควรจะทำตัวเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นตัวการของการเปลี่ยนแปลง (Agent of Change)^๑ โดยเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ และร่วมมือในกิจการต่าง ๆ ของชุมชนควยดี นอกจากนี้ครูควรจะมีบทบาทในค่านอนุรักษ์ธรรมชาติและเผยแพร่วัฒนธรรมที่ดีงาม ซึ่งผู้ที่เหมาะสมกับบทบาทนี้มากที่สุดก็คือครูสังคมศึกษานั้นเอง

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ก. สถาบันฝึกหัดครู

๑. สถาบันฝึกหัดครูควจัดโปรแกรมการเตรียมครูสังคมศึกษา โดยเน้นการฝึกสมรรถภาพที่ละชั้น การฝึกประสบการณ์ทางวิชาชีพนั้นไม่ควรมีเฉพาะการฝึกสอน เมื่อเรียนจบแล้ว แต่ควรรว่เป็นขั้นตอนในแต่ละหมวดวิชาที่ได้เรียนและมีการฝึกควบคู่ไปกับภาคทฤษฎี กล่าวคือ เมื่อนักศึกษาเรียนจบแล้วแต่ละหมวดวิชา เช่นวิชาการศึกษาทั่วไป วิชาครู วิชาเฉพาะ และวิชาเลือกเสรี แล้วให้มีการฝึกสมรรถภาพทั้ง ๔ ด้านในแต่ละหมวดวิชา พร้อมทั้งให้มีการฝึกสอนรวมยอดอีกครั้ง

๒. สถาบันฝึกหัดครูควรปรับปรุงการสอนวิชาการระเบียบวิธีการสอนทั้งในค่านระเบียบวิธีการสอนทั่วไป และระเบียบวิธีการสอนวิชาเฉพาะ โดยให้นักศึกษาได้ผ่านการฝึกสมรรถภาพตามขั้นตอน ซึ่งอาจจะใช้วิธีการต่าง ๆ เช่นการสอนแบบจุลภาค (Micro-Teaching) การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง

^๑ Richard E. Gross, "The Social Studies Teacher: Agent of Change" The Social Studies (July - August 1976): 149.

๓. สถาบันฝึกหัดครูทั้งระดับวิทยาลัย และมหาวิทยาลัย ควรจะร่วมมือและประสานงานกันให้บริการ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถภาพแก่ครูประจำการในรูปของการฝึกอบรม สัมมนา ประชุมปฏิบัติการ โดยกำหนดว่า ครูสังคัมศึกษาควรมีสมรรถภาพอย่างไร

๔. สถาบันฝึกหัดครู ควรจัดโปรแกรมการเตรียมครูสังคัมศึกษา โดยพิจารณาการจัดเนื้อหาวิชาสังคัมศาสตร์ ให้มีวิชาต่าง ๆ กว้างขวางเพียงพอและได้สัดส่วนกัน ที่จะนำความรู้ไปใช้ในการสอนแบบบูรณาการ

ข. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

๑. ผู้บริหารควรจัดครูเข้าทำงานให้ตรงตามสายวิชาที่เรียนมา และครูจะต้องได้รับการอบรม หรือเชี่ยวชาญทางด้านการสอนสังคัมศึกษา ซึ่งผู้บริหารควรจะทูลอยวามักศึกษาได้รับการประเมินผลสมรรถภาพในการเป็นครู เป็นเกณฑ์มากขึ้นเพียงใด

๒. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมครูประจำการ โดยขอความร่วมมือจากศึกษานิเทศก์ สถาบันฝึกหัดครู ตลอดจนวิทยากรในท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ

๓. ผู้บริหารควรร่วมมือกับสถาบันฝึกหัดครูในการติดตาม และประเมินผลครูสังคัมศึกษา เพื่อให้สถาบันฝึกหัดครูปรับปรุงโปรแกรมการสอน

๔. ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเพิ่มพูนความรู้ของตนเองด้วยการให้ครูแลกเปลี่ยนกันไปศึกษาค้นคว้า หรือให้ครูค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ การประชุมปฏิบัติการ สัมมนา และการฝึกอบรมตามที่ต่าง ๆ

๕. ผู้บริหารควรส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษา โดยสนับสนุนในด้านสื่อการเรียนการสอน การจัดห้องสังคัมศึกษา ตลอดจนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

๖. ผู้บริหารควรร่วมมือกันภายในกลุ่มโรงเรียนจัดโปรแกรมการนิเทศวิชาสังคัมศึกษาให้ครูสังคัมศึกษา

ก. ศึกษานิเทศก์

- ๑. ศึกษานิเทศก์ควรจัดโปรแกรมการพัฒนาครูสังคัมศึกษา โดยแบ่งเป็น
ขั้นตอนและดำเนินการไปตามลำดับขั้นของแต่ละสมรรถภาพ
- ๒. ศึกษานิเทศก์ควรประเมินความสามารถของครูสังคัมศึกษา โดยใช้
สมรรถฐานเป็นเกณฑ์
- ๓. ศึกษานิเทศก์ควรร่วมมือกับสถาบันฝึกหัดครู และโรงเรียน นำข้อมูล
ย้อนกลับในเรื่องสมรรถภาพของครูสังคัมศึกษา มาพิจารณาเพื่อปรับปรุงโปรแกรมการฝึก
หัดครู
- ๔. ศึกษานิเทศก์ควรจะศึกษาและวิจัยปัญหา ความต้องการทางด้านการ
เรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษา เช่นอุปสรรคที่ทำให้ครูไม่มีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ได้เต็มที่
- ๕. ศึกษานิเทศก์ควรจะให้บริการแก่ครูสังคัมศึกษาในด้านการแนะนำ
หลักสูตรและการผลิต และใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างง่าย ๆ

ง. ครูสังคัมศึกษา

- ๑. ครูสังคัมศึกษาควรที่จะพิจารณาตนเองโดยอาศัยข้อมูลจากการประเมิน
ของผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ว่าตนเองยังขาดสมรรถภาพด้านใดบ้าง แล้วหาทางแก้ไข
ปรับปรุง
- ๒. ครูสังคัมศึกษาควรที่จะศึกษาและทำความเข้าใจกับหลักสูตรให้ละเอียด
และวางแผนการสอนโดยคำนึงถึงการเรียงลำดับเนื้อหา การใช้อุปกรณ์ ตลอดจนเทคนิค
วิธีการสอนแบบใหม่ ๆ

๓. ครูสังคัมศึกษาควรมีความรู้รอบตัวกว้างขวาง
๔. ครูสังคัมศึกษาควรจะมีใจกว้างยอมรับข้อบกพร่อง และรับข้อเสนอแนะ มาใช้ในการสอนวิชาสังคัมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
๕. ครูสังคัมศึกษาควรทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยเป็นสมาชิกของชมรมทาง วิชาการ หรือหนังสือที่มีสาระและคุณค่าในวิชาชีพของตน
๖. ครูสังคัมศึกษาควรพร้อมที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคมอยู่เสมอ เนื่องจากสภาพสังคัมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
- จ. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
 ๑. ควรจะได้มีการศึกษาหรือวิจัยเพื่อสร้างเกณฑ์ในการประเมินสมรรถภาพของ ครูสังคัมศึกษา
 ๒. ควรจะได้มีการศึกษาเพื่อเสนอโปรแกรมการฝึกหัดครูสังคัมศึกษาแบบ สมรรถฐาน
 ๓. ควรจะได้มีการสำรวจวิจัยสมรรถภาพครูสังคัมศึกษาทุก ๆ ด้านในสภาพการณ์ จริง เพื่อจะได้นำผลมาปรับปรุงโปรแกรมการฝึกหัดครู